

Ungdoms seksualvaner – «homo» og «hetero»?

Kristinn Hegna

Norske og skandinaviske ungdommer skiller seg ut i Europa når det gjelder deres seksualvaner, ifølge studier gjort på 1980-tallet og begynnelsen av 1990-tallet. I en sammenlikning av alder for seksuell debut mellom 12 europeiske land er det de skandinaviske ungdommene som er tidligst ute, og det er særlig jentene som bidrar til forskjellen (Bozon og Kontula 1997). De norske dataene i sammenlikningen stammer fra den norske seksualvaneundersøkelsen fra 1992 (Statens institutt for folkehelse 1993). Denne studien fra ti år tilbake, viste at økningen i andelen ungdom som debuterte seksuelt før de fylte 16 år, først og fremst skjedde på 1960- og 1970-tallet. Kanskje på bakgrunn av det alvorlig som AIDS brakte inn i seksuallivet, stoppet denne utviklingen opp på 1980-tallet. Det særegne med de skandinaviske ungdommene i en europeisk sammenheng var at det blant de unge var *jentene* som debuterte først, og at det å ha sex før ekteskapet var regelen snarere enn unntaket. De franske forfatterne av sammenlikningsrapporten konkluderer med at det er den skandinaviske likestillingen mellom kjønnene og den svake betydningen religionen og ekteskapet har, som har bidratt til dette mønsteret. Hvordan har samleiedebutalderen blant ungdom endret seg siden begynnelsen av 1990-tallet, og hvordan ser ungdoms seksualvaner ut i dag?

Vi snakker om seksuell debut som om det første samleiet var vår første opplevelse av seksualitet. Ungdoms seksualvaner handler selvsagt ikke bare om samleie, og de fleste ungdommer har seksuelle opplevelser og erfaringer *før* de «debuterer». Tidligere undersøkelser har vist hvordan ungdoms seksuelle erfaringer ikke bare viser et kumulativt mønster, men at de ulike erfaringene også i mange tilfeller følger den samme rekkefølge (Jakobsen 1997). Man bygger sten på sten, og med erfaring utvides repertoaret: først kyssing, så å ta og kjenne på overkroppen, deretter beføling «under beltestedet» (petting) og så samleie.

Forskning på ungdoms seksualvaner har i stor grad og med stor selvfølgelighet handlet om erfaringer ungdommer har gjort med personer av motsatt kjønn. Ofte har det vært tatt for gitt at når ungdom beretter om sine seksuelle erfaringer, så er det heteroseksuelle erfaringer det handler om. De senere års fokus på homofili og seksuell identitet har bidratt til at det i

større grad settes spørsmålstegn ved denne *heteronormativiteten*. Det å kartlegge ungdoms seksualvaner og deres seksuelle erfaringer både med gutter og med jenter bidrar til større presisjon i resultatene. Viktigst er nok likevel at det også handler om en form for respekt for variasjonsbredden.

Den store spørreskjemaundersøkelsen *Ung i Norge 2002* innhentet informasjon om seksualvaner fra nærmere 12 000 elever i ungdomsskole og videregående skole i Norge. Det samme spørsmålsbatteriet som ble brukt i undersøkelsen *Ung i Norge 1992*, ble brukt også 10 år senere, men denne gangen spesifisert mer nøyaktig i forhold til seksualpartnerens kjønn: Har du klint med en gutt? Har du klint med en jente? Tilsvarende spurte vi om de hadde befølt noen på overkroppen, befølt noen på kjønnsorganene, deltatt i oral sex (gitt eller fått) og hatt samleie. Vi hadde også spørsmål om de noen gang hadde vært seksuelt tent på en gutt eller jente de hadde vært seksuelt sammen med, og om alder for første samleie. Denne måten å kartlegge seksualvaner på ble kun gjort for elever på videregående skoler. Artikkelen baserer seg derfor på ungdom i denne aldersgruppa. Fordi vi ikke hadde erfaring med å stille spørsmål på denne måten, gjennomførte vi en utprøving av spørsmålene på forhånd, med påfølgende intervju av deltakerne. Tilbakemeldingene fra ungdommene som deltok i forhåndsutprøvingen av spørsmålene, var positiv: Ved at spørsmålene ble stilt til begge kjønn, men uten at begreper som *homofil*, *lesbisk* eller *bifil* ble brukt, opplevde elevene at skjemaet signaliserte en åpenhet for ulike typer erfaringer, at det var «demokratisk», og at det var befriende at handlingene ikke nødvendigvis skulle bli koplet til spørsmålet om homofili eller seksuell identitet.

Om lag tre prosent av elevene svarte ikke på spørsmålene om motsatt-kjønns seksualitet, mens om lag en fjerdedel unnlot å svare på spørsmålene om samme-kjønns seksualitet. En stor majoritet av disse hadde svart på spørsmålene som gjaldt motsatt kjønn, og manglende svar ble derfor tolket som et uttrykk for at de ikke hadde denne typen erfaringer. Dette medfører at prosentandelene i hvert tilfelle må tolkes som et minstemål. Noen av dem som hadde samme-kjønns erfaringer, kan ha ønsket ikke å besvare spørsmålene. De tre prosentene som ikke svarte på noen av spørsmålene, ble tatt ut av analysen.

Tabell 1 viser prosentandeler med ulike typer seksuelle erfaringer med personer av motsatt kjønn, etter kjønn og alder. Både for gutter og jenter får vi bekreftet at det er et mønster i tilegnelsen av seksuelle erfaringer med motsatt kjønn: For hver type handling er det flere som har erfaring blant de eldste enn blant de yngste. I hver aldersgruppe er det flere som har erfart de minst «avanserte» handlingene, enn som har erfart de mest «avanserte» handlingene, som oral sex og samleie. Kjønnforskjellene er signifikante for alle aldersgrupper og alle handlinger: I hver kategori er det slik at det er flere jenter enn gutter

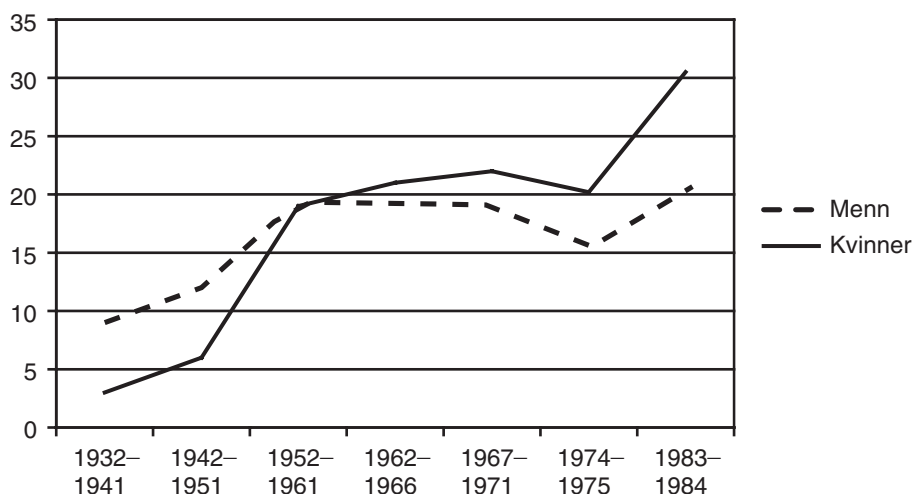
som har seksuelle erfaringer. I løpet av de fire aldersklassene undersøkelsen spenner over, klarer heller ikke guttene å ta igjen forspranget som jentene har.

Tabell 1. Seksuelle erfaringer med personer av motsatt kjønn blant ungdom 16–19 år. Prosent.

	Gutter					Jenter				
	16 år	17 år	18 år	19 år	Sign.	16 år	17 år	18 år	19 år	Sign.
Kåt eller seksuelt «tent»	84	88	90	92	***	74	84	89	93	***
Klint («tungekyss»)	73	81	82	91	***	83	89	94	94	***
Befølt overkroppen	67	75	79	90	***	76	85	90	92	***
Befølt på kjønnsorganene	51	63	65	81	***	63	73	82	89	***
Ligget sammen, hatt samleie	33	47	53	68	***	48	61	72	83	***
Munnsex	35	48	50	66	***	47	58	67	79	***
N	689	972	702	211		676	969	882	250	

Note: ns = ikke signifikant, * p<0.05, ** p<0.01, *** p<0.001

Figur 1. Andeler kvinner og menn med første samleie med person av motsatt kjønn før fylte 16 år i 7 alderskohorter fra 1932 til 1984. Prosent.

Kilde: Opplysningene i kohortene 1932–1971 er hentet fra Statens institutt for folkehelse (1993), referert i Bozon og Kontula 1997, N = 2494. Opplysningene i kohortene 1974–1975 og 1984–1986 er hentet fra henholdsvis Ung i Norge 1992 og Ung i Norge 2002 og gjelder dem som var 17 og 18 år i undersøkelsene, N (1992) = 2867 og N (2002) = 3568.

Hvordan er det så med samleiedebuten? Er denne kohorten av 17- og 18-åringer, født i 1983–1984, tidligere seksuelt aktive enn de tidligere generasjoner? Figur 1 viser prosentandelen i hver kohort fra 1940 og fram til i dag som hadde hatt samleie før de fylte 16 år. Som vi ser, er det slik blant de eldste gruppene i befolkningen at bare et lite mindretall hadde debutert som 16-åringer, og at det var flere gutter enn jenter som var tidlig ute blant dem. I kohorten født på 1950-tallet, snur det: Jentene nærmer seg guttene og går forbi. Disse var i slutten av tenårene på 1970-tallet. Utviklingen stagnerte og gikk til og med noe tilbake på 1980-tallet, og vi fikk ingen videre «seksuell revolusjon» blant 1960- og 1970-tallskohortene. Men stabiliteten på 1980-tallet er borte nå: Blant jentene født på midten av 1980-tallet, hadde om lag 30 prosent hatt samleie før de ble 16 år, mens det samme gjaldt bare for om lag 20 prosent av guttene. Det er med andre ord først og fremst blant de unge jentene vi ser den store endringen i samleiede-but i løpet av 1990-tallet (for videre analyser av endring fra 1992 til 2002, se Pedersen og Samuelsen 2003).

Et spørsmål som melder seg, er hvorvidt jenter også ser ut til å ha mest erfaring på det seksuelle området når det gjelder partnere av samme kjønn som dem selv. Tabell 2 viser en oversikt over ungdommenes seksuelle erfaringer med personer av samme kjønn. Her er det langt vanskeligere å se

Tabell 2. Seksuelle erfaringer med personer av samme kjønn blant ungdom 16–19 år. Prosent.

	Gutter					Jenter				
	16 år	17 år	18 år	19 år	Sign.	16 år	17 år	18 år	19 år	Sign.
Kåt eller seksuelt «tent»	2	3	1	3	ns	6	5	6	7	ns
Klint («tungekyss»)	2	4	3	5	**	23	25	27	31	ns
Befølt overkroppen	2	4	3	4	*	8	8	9	10	ns
Befølt på kjønnsorganene	2	3	1	3	ns	4	4	5	5	ns

Ligget sammen, hatt samleie	1	2	0	2	ns	2	1	2	2	ns
Munnsex	1	2	1	3	ns	2	3	3	2	ns
N	699	999	711	216		688	985	894	256	

Note: ns = ikke signifikant, * p<0.05, ** p<0.01, *** p<0.001

klare mønstre. Særlig når det gjelder de mest «avanserte» handlingene, ser det heller ut til at andelen som har erfart sex med en av samme kjønn, er relativt konstant i alle aldersgrupper. Slår vi sammen jenter og gutter, finner vi at bare «klining»/«tungekyss» øker med økende alder, fra 12 prosent i 16-årsalderen til 19 prosent blant 19-åringene. Det er dobbelt så mange jenter som gutter som har vært seksuelt tent på en av samme kjønn, befølt en av samme kjønn på overkroppen, på kjønnsorganene eller hatt oral sex. Når det gjelder de minst «seksuelle» handlingene, er det mest oppsiktsvekkende den store andelen jenter som har kysset en annen jente. Én av fire jenter har opplevd dette. Sett uavhengig av alder, er det sju ganger så mange blant jentene som har kysset en av samme kjønn, som det er blant guttene. På samme måte som med motsatt-kjønns seksualitet er det altså jentene som er de mest erfarne, men hvordan skal det store innslaget av «klining» eller «tungekyss» mellom jenter tolkes i denne sammenheng?

På den ene side vil noen av disse jentene ganske sikkert også ha andre typer seksuelle erfaringer med andre jenter og kanskje være blant dem som i voksen alder vil oppfatte seg som lesbiske eller bifile. Sett fra et perspektiv knyttet til seksuell orientering, vil et slikt kyss ha en stor personlig og identitetsmessig betydning. På den annen side er det urimelig å tolke alle kysseerfaringene som *homoseksuelle* handlinger – de må snarere tolkes som innvevd i heteroseksuelle *skript* (Simon og Gagnon 1973). Uttrykker to gode venninner som kysser hverandre på dansegulvet, en *simulering* av sex – mer lek med det seksuelle og *performance* for gutters blikk og deres begjær – enn en lesbisk seksualitet?

Funnene gir noen svar, men vel så mye opphav til nye spørsmål. Hvordan er sammenhengen mellom motsatt-kjønns og samme-kjønns seksualitet i ungdomsbefolkningen? Hvilke seksuelle erfaringer med det *motsatte* kjønn har disse ungdommene som har hatt seksuelle opplevelser med personer av samme kjønn? På den ene side kunne man tenke seg at ungdommer med en homofil eller lesbisk orientering foretrakk sex med personer av samme kjønn som dem selv, og at de derfor hadde *færre* heteroseksuelle erfaringer enn sine jevnaldrende. På den annen side kunne man tenke seg at ungdommer med samme-kjønns erfaringer opplevde at de først var modne

for dette når de hadde gått gjennom alle «trinnene» på den heteroseksuelle stigen. Er det slik, vil ungdommer med samme-kjønns erfaringer ha *mer* heteroseksuelle erfaringer enn sine jevnaldrende.

Et viktig spørsmål er om vi ved hjelp av disse spørsmålene om seksuelle erfaringer med en av samme kjønn har identifisert en gruppe ungdommer som nå eller senere vil identifisere seg som homofile eller lesbiske. Hvilken sammenheng er det mellom atferd på den ene siden og følelser og identitet på den andre? Har de fleste av dem også vært *forelsket* i en av samme kjønn? Hvilken betydning legger ungdommene selv i disse handlingene? Noe av hovedutfordringen ligger i hvordan disse handlingene skal fortolkes: Fra et perspektiv knyttet til seksuell orientering, kan de oppfattes som uttrykk for en våknende seksuell identitet. Fra et mer generelt perspektiv knyttet til seksuell utvikling, kan de oppfattes som uttrykk for seksuell eksperimentering eller som en del av et heteroseksuelt skriptet handlingsrepertoar. Videre analyser av dataene, men også kvalitative intervjuer og longitudinelle analyser trengs for å gi gode svar og nye spørsmål.

Referanser

- Bozon, Michel og Osmo Kontula (1997): Initiation sexuelle et genre. Comparaison des évolutions de douze pays européens. *Populations*, 6:1367–1400.
- Gagnon, John H. og William Simon (1973). *Sexual conduct: The social sources of human sexuality*. Chicago: Aldine Pub. Co.
- Jakobsen, Reidar (1997). Stages of progression in non-coital sexual interactions among adolescents: An application of the Mokken-scale analysis. *International Journal of Behavioral Development*, 21:537–553.
- Pedersen, Willy og Sven Ove Samuelsen (2003). Nye mønstre av seksualatferd blant ungdom. *Tidsskrift for Den norske lægeforening* (under utgivelse).
- Statens institutt for folkehelse (1993). *Rapport fra seksualvaneundersøkelsen fra 1987 og 1992*. Seksjon for epidemiologi, Statens institutt for folkehelse. Oslo: Statens institutt for folkehelse.

Aktuell litteratur

Bøker utgitt på forlag

Tore Andreassen

Behandling av ungdom i institusjoner. Hva sier forskningen?

Oslo: Kommuneforlaget, 2003

Til tross for manglende kunnskap om effekter har institusjonsbehandling tradisjonelt vært det mest benyttete behandlingstiltaket for ungdommer med alvorlige atferdsvansker. Kunnskap om hva som skiller effektive fra mindre effektive behandlingstiltak, er viktig. Boka oppsummerer eksisterende kunnskap og viser hvordan det kan oppnås gode resultater ved behandling i institusjon.

Elisabeth Backe-Hansen (red.)

Barn utenfor hjemmet. Flytting i barnevernets regi

Oslo: Gyldendal akademisk, 2003

Boka er en artikkelsamling som trekker fram sentrale problemstillinger knyttet til barnevernets omsorgstilbud. Viktige spørsmål er de beslutningsprosesser som foregår forut for at barn plasseres utenfor hjemmet. Er det viktig at barn som er plassert i fosterhjem, har kontakt med sine foreldre? På hvilke måter kan institusjoner være gode omsorgstilbud for ungdom? Boka presenterer flere ulike måter å forstå dette på og munnar ut i en diskusjon av behovet for å modernisere barnevernstjenestens tenkning om omsorg for barn.

Fredrik Engelstad og Guro Ødegård (red.)

Ungdom, makt og mening

Oslo: Gyldendal akademisk, 2003

Boka tar for seg ungdommens liv og livsbetingelser på en rekke områder. Bidrar skolen til kunnskaper om og meningsfull deltakelse i demokratiske prosesser? Hva skjer i ungdomsrådene? Hvordan fungerer de frivillige ungdomsorganisasjonene? Gir ny teknologi nye muligheter, eller representerer det et nytt tyranni? Hva med reklamens og ungdomskulturens makt? Hva med jenters forestillinger om kjærlighet og likestilling? Får innvandrerungdom mulighet til å finne seg selv? Hvilken rolle har musikken?

Robert W. Kvalvaag

Det guddommelige jeg. Nyreligiøsitet og religiøse strømninger i moderne ungdomskultur

Bergen: Fagbokforlaget, 2003

Boka handler om nyreligiøsitet og religiøse strømninger i moderne ungdomskultur og populærkultur. Det innledes med en kortfattet innføring i nyreligiøsitet før den beskriver nye religiøse bevegelser, som New Age, gurubevegelser, okkultisme, satanisme, teosofi og antroposofi. Ungdomskulturelle trender og ikoner, som rap og hip hop, Black Metal, X-generasjonen, Ringenes Herre, Harry Potter, Madonna og Satyricon blir vurdert i lys av religiøsitet og åndelig søking.

Thomas Nordahl

Eleven som aktør. Fokus på elevens læring og handlinger i skolen

Oslo: Universitetsforlaget, 2002

Boka diskuterer betingelser som bidrar til elevers vekst og utvikling. Med utgangspunkt i at barn og unge er aktører i eget liv, understreker forfatteren viktigheten av at læreren skaffer seg innsikt i den enkelte elevs erfaringer. Boka drøfter hvordan elevers læringsstrategier og handlinger i skolen kan forstås. Konkrete tilnæringsmåter som lærere kan anvende, beskrives, og det legges særlig vekt på relasjonelle forhold mellom lærer og elev, klasseledelse, ulike undervisningsstrategier og sosial kompetanse. Med dette ønsker forfatteren å stimulere til refleksjon og bevisstgjøring om hvordan læreren selv kan påvirke både elevenes og egen situasjon i skolen.

Alfred Oftedal Telhaug og Odd Asbjørn Mediås

Grunnskolen som nasjonsbygger. Fra statspietisme til nyliberalisme

Oslo: Abstrakt forlag, 2003

Boka beskriver og analyserer den norske skolen som en nasjonsbyggende institusjon fra dens opprinnelse i 1739 og fram til de første årene i det nye årtusenet. Utviklingen følges fra pietismens europeiske skole og dens konsentrasjon om Pontoppidans katekisme fram til dagens skoledebatt preget av nyliberalistiske krav om en nyttig og effektiv skole. Boka gir en utførlig omtale av de skiftende motiv som har ligget til grunn for utviklingen, og en analyse av styringsfilosofien for grunnskolen. Framstillingen er hele veien orientert mot fem styringsnivåer: det nasjonale, regionale, kommunale og lokale nivået, i tillegg til virksomheten i den enkelte klasse.

Rapporter og andre publikasjoner

- Andersen, Arne S. (2002). *Yngre på boligmarkedet 1987–1997*. Rapport 12/2002. Oslo: Statistisk sentralbyrå
- Andersen, Lene Frost og Nina C. Øverby (2002). *Ungkost 2000. Landsomfattende kostholdsundersøkelse blant elever i 4. og 8. klasse i Norge*. Institutt for ernæringsforskning. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Berntsen, Torhild (2002). Flytte hjemmefra. Om funksjonshemming og løsrivelse. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 11 (39):1006–1014.
- Bjørnstad, Taran L. og Tom Ellingsen (2002). *Nettsvermere. En rapport om ungdom og Internett*. Rapport 1/2002. Oslo: Statens filmtilsyn.
- Brostrøm, Bente (2002). *Forebyggende arbeid blant barn og unge – en tverrsektoriell forpliktelse. Fra idé til virkelighet: en modell for koordinering og drift av det forebyggende barne- og ungdomsarbeidet*. NOVA temahefte 1/2002. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Båtevik, Finn Ove (2002). *Å gjete kongens harar. Utfordringer i ein oppfølgingsstudie av ungdom med særlege opplæringsbehov*. Arbeidsrapport. Volda: Høgskulen i Volda og Møreforskning Volda.
- Carlsson, Yngve (2002). *Utviklingsprogram for styrking av oppvekstmiljøet. Rapport fra en følgeforsker*. NIBR-notat 2002:125. Oslo: Norsk institutt for by- og regionsforskning.
- Carlsson, Yngve (2003). *I grenselandet mellom utdanning, behandling og fritidstiltak. En foreløpig evaluering av Gateakademiet i Kristiansand*. NIBR-notat 2003:116. Oslo: Norsk institutt for by- og regionsforskning.
- Ertesvåg, Sigrun Karin (2002). *Små grupper som sosial læringsarena. Ein kort longitudinell studie av trening av kommunikative dugleikar hjå elevar i 8. klasse*. Avhandling (dr.polit.). Trondheim: Noregs teknisk-naturvitenskaplege universitet.
- Futsæter, Knut-Arne mfl. (2002). *Ung & urban. Livsstil, interesser, aktiviteter, meninger, holdninger, nøkkelsegmenter i gruppen 15–35 år*. Oslo: Norsk Gallup Institutt /Bengal Consulting.
- Grøtvedt, Liv og Anne Gimmestad (2002). *Helseprofil for Oslo*. Oslo: Nasjonalt folkehelseinstitutt.
- Hake, Karin (2002). *Unge TV-seere år 2001. Kvantitative og kvalitative analyser*. Oslo: NRK.
- Hake, Karin (2003). *Barnas TV-marked år 2002. Kvantitative og kvalitative analyser om barn, unge og fjernsyn*. Oslo: NRK.
- Halhjem, Odd Arild (2002). *Spiseforstyrrelser. Tidlig intervensjon: en evalueringsrapport*. Rapport 6/2002. Oslo: Diakonhjemmets høgskolesenter, Forskningsavdelingen.

- Hennum, Nicole (2002). *Kjærlighetens og autoritetens kulturelle koder. Om å være mor og far for norsk ungdom*. Avhandling (dr.polit.). NOVA-rapport 19/2002. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Hjorthol, Randi (2002). *RVU 2001. Den nasjonale reisevaneundersøkelsen: ungdom og skolereiser*. TØI-rapport 597/2002. Oslo: Transportøkonomisk institutt.
- Haaland, Thomas og Yngve Carlsson (2002). *Kirkens ungdomsprosjekt. En virksomhetsbeskrivelse*. NIBR-notat 2002:108. Oslo: Norsk institutt for by- og regionsforskning.
- Haaland, Thomas (2002). *Erfaringer med vold og rusmidler. En undersøkelse blant ungdomsskoleelever i en bydel i Oslo*. NIBR-notat 2002:116. Oslo: Norsk institutt for by- og regionsforskning.
- Haaland, Thomas (2003). *Erfaringer med vold og rusmidler. Undersøkelser blant ungdomsskoleelever i Skedsmo 2000 og 2002*. NIBR-notat 2003:110. Oslo: Norsk institutt for by- og regionsforskning.
- Haaland, Thomas (2003). *Vold, rusmidler og holdninger til innvandrere. En sammenliknende studie blant ungdom i Drammen og Kristiansand*. NIBR-notat 2003:118. Oslo: Norsk institutt for by- og regionsforskning.
- Jákupsstovu, Beinta í og Eli Kjersem (2003). *Hva gjør SMS med ungdomstiden? Resultater fra en spørreundersøkelse om mobiltelefonbruk blant romsdalsungdom høsten 2002*. Rapport 2:2003. Molde: Møreforskning Molde.
- Kaya, Mehmed (2002). Problematisk perspektiv på innvandrerungdom. *Nytt norsk tidsskrift*, 2 (19):209–213.
- Kristoffersen, Anne Schanche (2003). *I brann for tenåringer. En evaluering av Prosjekt ungdomsdiakoni*. Rapport 2/2003. Oslo: Diakonhjemmet høgskole, Forskningsavdelingen.
- Kvalvaag, Robert W. (2003). *Det guddommelige jeg. Nyreligiositet og religiøse strømninger i moderne ungdomskultur*. HiO-notat 2003 nr. 1. Oslo: Høgskolen i Oslo.
- Lidén, Hilde (2002). Ungdom i Oslo øst. *Nytt norsk tidsskrift*, 2 (19):205–209.
- Lien, Inger-Lise (2002). Ære, vold og kulturell endring i Oslo indre by. *Nytt norsk tidsskrift*, 1 (19):27–41.
- Lund, Karl Erik og Jostein Rise (2002). *En gjennomgang av forskningslitteraturen om tiltak for å redusere røyking blant ungdom*. Oslo: Sosial- og helsedirektoratet.

- Lødding, Berit (2003). *Ut fra videregående. Integrasjon i arbeid og utdanning blant minoritetsungdom i det første Reform 94-kullet*. Rapport 1/2003. Oslo: Norsk institutt for studier av forskning og utdanning.
- Middelthun, Anne-Lise (2002). Unge homofile menn og fravær av adekvate tegn og kulturelle bilder. *Tidsskrift for Den norske lægeforening*, 1 (122):82–84.
- Mo, Kristin Beate Risvand og Inger Marie Fridhov (2002). *Gjenger. Mer enn kriminalitet*. Oslo: Det kriminalitetsforebyggende råd.
- Myklebust, Jon Olav (2003). Oppfølgingsstudiar av risikoutsett ungdom. Ei litteraturredøfting. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 1 (6):43–55.
- Nesheim, Thomas (2003). Fysisk aktivitet og opplevd helse blant norske 11–15-åringar. *Tidsskrift for Den norske lægeforening*, 6 (123):772–774.
- Nordahl, Thomas og May-Len Skilbrei (2002). *Det vanskelige samarbeidet. Evaluering av et utviklingsprosjekt om samarbeidet mellom heim og skole*. Rapport 13/2002. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Nordahl, Thomas (2003). *Makt og avmakt i samarbeidet mellom heim og skole. En evaluering innenfor Reform 97*. Rapport 13/2003. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Rekve, Runar (2002). Bruk av rusmidler blant elevane i den videregående skolen i Hamar 1999. *Tidsskrift for Den norske lægeforening*, 25 (122):2448–2451.
- Rosow, Ingeborg og Marianne Hansen (2003). *Underholdning med bismak. Ungdom og pengespill*. Rapport 1/2003. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Schultz, Jon-Håkon (2003). *Innvandrerungdom – alkohol og narkotika. En undersøkelse om rusdebuter og kunnskap om rusmidler blant innvandrerungdom i videregående skole*. Oslo: Rusmiddelstatens kompetansesenter.
- Sletten, Mira Aaboen (2003). *Ungdomsundersøkelsen i Stavanger 2002. Hva gjør de? Hva vil de?* Rapport 4/2003. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Stortingsmelding nr. 40 (2001–2002). *Om barne- og ungdomsvernet*. Oslo: Barne- og familiedepartementet.
- Sverdrup, Sidsel og Bergljot Baklien (2002). *Informasjon, kommunikasjon og forebygging. Evaluering av «Om kultur, kropp og kommunikasjon»*. NIBR-rapport 13:2002. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.

- Sørensen, Eli (2003). Søvn og utvikling hos barn og unge. *Tidsskrift for Den norske lægeforening*, 1 (123):26–29.
- Træen, Bente (2003). Å bli presset seksuelt. Resultater fra en longitudinell studie. *Sosiologi i dag*, 1 (33):83–100.
- Vaage, Odd Frank (2002). Jentene er mest hjemme. Barn og unges tidsbruk. *Samfunnsspeilet*, 4/5 (16):49–53.
- Vaage, Odd Frank (2002). Jenter og gutter bruker tiden forskjellig. Barn og unges tidsbruk. *Samfunnsspeilet*, 4/5 (16):36–48.
- Øia, Tormod (2003). *Innvandrerungdom. Kultur, identitet og marginalisering*. Avhandling (dr.philos.). Upublisert.
- Øia, Tormod, Guro Ødegård og Viggo Vestel (2003). *Veien til makta og «det gode liv»? Evaluering av medvirkningsarbeidet blant unge i Porsgrunn kommune*. Rapport 8/2003. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Aagre, Willy (2003). *Hva betyr ungdomsrommene i 15–16-åringens liv?* Tønsberg: Høgskolen i Vestfold. (<http://www-bib.hive.no/tekster/lu/aagre/ungdomsrom-1.html>)
- Aagre, Willy (2003). *Smak, kultur og kjønn i nordiske ungdomsrom*. Tønsberg: Høgskolen i Vestfold. (<http://www-bib.hive.no/tekster/lu/aagre/ungdomsrom-2.html>)
- Aagre, Willy (2003). *Ungdomskunnskap. Etablering av et nytt fagområde*. Tønsberg: Høgskolen i Vestfold. (<http://www-bib.hive.no/tekster/lu/aagre/ungdomskunnskap-2002.html>)